

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 2(41)

Ужгород – 2017

ISSN 2524-0609

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету.

Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2017. – Випуск 2 (41)

Редакційна колегія

Головний редактор:

Козубовська І.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Заступник головного редактора:

Бартош О.П. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи, ДВНЗ «УжНУ»

Відповідальний за випуск:

Опачко М.В. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Члени редколегії:

Козловська І.М. доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «УжНУ»

Староста В.І. доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «УжНУ»

Шандор Ф.Ф. доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи, ДВНЗ «УжНУ»

Букач М.М. доктор педагогічних наук, професор, Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського

Мешко Г.М. доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка

Поліщук В.А. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка

Товканець Г.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет

Кіш Янош, доктор психології, професор, Дебреценський університет, Угорщина

Норман Джудіт, доктор соціальної роботи, професор, Університет Брігам Янг, США

Рецензенти:

Янкович О.І. доктор педагогічних наук, професор

Вегеш М.М. доктор історичних наук, професор

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кімн.218,
тел.: +38 (0312) 64-03-14, e-mail: f-susp@uzhnu.edu.ua

Офіційний сайт збірника: <http://libuzhnu.brinkster.net/cat4.aspx?seria=6>

Засновник і видавець збірника наукових праць – Ужгородський національний університет.
Адреса: 88000, м.Ужгород, площа Народна, 4.

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

Свідectво про державну реєстрацію серія KB № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Збірник наукових праць перереєстровано як друковане періодичне видання, включене до переліку наукових фахових видань України, галузі науки – педагогічні, що затверджений Наказом МОН України від 09.03.2016 р. № 241 (додаток 9, позиція 78).

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол №14 від 21 листопада 2017 року

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC HERALD OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY
SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 2 (41)

Uzhhorod – 2017

ЗМІСТ

Андрієвська Віра. ПРОЕКТ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ STEAM-ОСВІТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	11
Бартош Олена, Баторі-Тарці Зіта. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УГОРЩИНІ	15
Басай Надія. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	20
Бенедисюк Марія. ЗАДАЧНИЙ ПІДХІД У ФІЗИЦІ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ	25
Богоніс Ольга. МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ГОТЕЛЬНОГО ТА РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В КОЛЕДЖІ	28
Бондарчук Наталія, Чернов Віктор. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ НАСЕЛЕННЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ ТА ЙОГО ОЗДОРОВЧЕ ЗНАЧЕННЯ	34
Бородієнко Олександра. РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ЗВ'ЯЗКУ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ	38
Бриндіков Юрій. АРТ-ТЕРАПІЯ: СУТЬ, МОЖЛИВОСТІ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ УЧАСНИКАМИ БОЙОВИХ ДІЙ	42
Бурак Мар'яна. СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ РЕЙТЕРІВ НА ВАЛІДНІСТЬ ТА НАДІЙНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ МОВНИХ МАСШТАБНИХ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ТЕСТІВ	46
Варга Наталія. ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	51
Вербівський Дмитро. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	55
Гіптерє Зінаїда. ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	59
Головатюк Іван. АРТ-ТЕРАПІЯ У ЗАРУБІЖНІЙ НАУКОВІЙ ТРАДИЦІЇ	63
Горобець Сергій. СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ, ФІЗИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ	67
Гуменюк Сергій. РЕЗУЛЬТАТИ ВИХІДНОГО КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	70
Гура Антоніна. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ІКТ	75
Давидова Жанна. ІНФОРМАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	78
Дзямко Вікторія, Месарош Лівія. ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	81
Добровольська Катерина, Мисловська Світлана. ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ ТА КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ ПРОФЕСІЇ У МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ	85
Долинний Юрій. ДІТИ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ДО РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ	88
Дудник Оксана. МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАДАЧ КОНТЕКСТНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	92
Дука Тетяна. ФОРМУВАННЯ ПСИХІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	95

Желанова Вікторія. МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК СУТТЄВА ДЕТЕРМІНАНТА ФОРМУВАННЯ «НАВИЧОК ХХІ СТОЛІТТЯ»	99
Жиленко Руслан. ДОСВІД США У ЗАПРОВАДЖЕННІ СИСТЕМИ ПРИЯТЕЛІВ У РОБОТІ З ВЕТЕРАНАМИ, ЩО СТРАЖДАЮТЬ НА ПТСР	102
Задорожна Ольга. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ	105
Зобенько Наталія. ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ	110
Калаур Світлана. ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІЙ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ	115
Карнаух Леся. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СІМ'Ї НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	119
Карплюк Світлана. ІНФОРМАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ВИЩОЇ ШКОЛИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	122
Кіш Надія, Канюк Олександра. АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	126
Козубовська Ірина, Васьків Сільвія. МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ В БАГАТОНАЦІОНАЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ	129
Кокнова Тетяна. ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОМЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ	133
Корінна Ганна. ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ ТА ФУНКЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	137
Криворучко Аліна. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ ДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОЦІНЮВАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ.....	141
Криштанович Світлана. ПЕДАГОГІЧНІ СТАНДАРТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПОРТИВНИХ МЕНЕДЖЕРІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	146
Кульчицький Віталій. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ У 50-80-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	150
Лещук Галина. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	153
Маляр Любов. ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ НАРОДНОЇ ШКОЛИ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА	157
Марфинець Надія. ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	162
Мельникова Ольга. Г. СКОВОРОДА І В. КАРАЗІН: ДВА ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ ОСВІТИ.....	165
Мигалина Зоряна. ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ДІТЕЙ МІГРАНТІВ В США	169
Мосейчук Юрій. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОЕКЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОТЕНЦІАЛУ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	172
Мосіюк Олександр. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ GIT У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ	176
Нагорна Ольга. ПОСТУП ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ АРБІТРАЖНИХ ЮРИСТІВ У РОЗРІЗІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО АРБІТРАЖУ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	179
Опачко Магдалина. НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МОДЕЛЮВАННЮ ДИДАКТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	182
Павленко Анатолій. НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВУ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ: СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ.....	186
Пасічник Олена, Школяр Наталія. ДИДАКТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ	190

Підлипняк Ірина. ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	194
Повідайчик Оксана. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	198
Половенко Людмила. ТЕХНОЛОГІЇ КІБЕРНЕТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОІНФОРМАТИКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ	202
Попадич Олена. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	206
Постригач Надія. СУЧАСНІ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ	210
Рабійчук Сергій. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ЦІННОСТІ».....	214
Райковська Галина, Соловйов Андрій. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ САЕ-СИСТЕМ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З МЕХАНІЧНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ	216
Розман Ірина. РАДЯНСЬКА ПЕДАГОГІКА: БІОГРАФІЧНА ПАРАДИГМА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40-Х – 80-ТИХ РР. ХХ СТ.....	219
Рудніцька Катерина. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	222
Рюль Вікторія. МОБІЛЬНІСТЬ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ПОГРАНИЧЧІ	226
Сивохон Едуард, Маріонда Іван. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ.....	231
Смук Оксана. КОМПЛЕКСНА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА НАД ПРОДУКТИВНИМ ПСИХІЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ-СИРИТ	234
Теличко Наталія, Габовда Анжеліка. ФІЛОСОФІЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НА ЗАСАДАХ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ	237
Ткачов Артем. ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ЗДІБНИХ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	241
Товканець Ганна. СУЧАСНІ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	245
Товканець Оксана. СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	249
Федорова Марія. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я У ДОШКІЛЬНИКІВ	253
Фізеші Октавія. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ШКОЛАХ ЗАКАРПАТТЯ (50-70 РР. ХХ СТ.).....	257
Черепаня Марія. ЗАКЛАДИ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПОНЯТТЯ.....	262
Шандор Федір. РЕЛІГІЙНІСТЬ У СВІТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ТА ПРОГНОЗИ.....	266
Шмельова Тетяна. КУЛЬТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ	269
Шостачук Андрій. ГЕОМЕТРИЧНІ МОДЕЛІ КІНЕМАТИЧНИХ ПАР В НАВЧАЛЬНІЙ ДИСЦИПЛІНІ «ТЕОРІЯ МЕХАНІЗМІВ І МАШИН»	273
Щербей Уляна. ПОЧАТКОВА СІЛЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	277

УДК 37.013.42–051

Корінна Ганна Олексіївна

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ ТА ФУНКЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

У статті здійснено теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури щодо соціально-педагогічної діяльності соціального педагога. Охарактеризовані загальні якості соціального педагога, такі як високий професіоналізм, доброта, доброзичливість, чуйність, комунікабельність, уміння правильно зрозуміти людину. Визначені провідні функції соціально-педагогічної роботи та розкрито зміст соціальних ролей соціального педагога, які змінюються у процесі практичної діяльності залежно від ситуації та характеру проблеми.

Ключові слова: соціальний педагог, підготовка, соціальна роль, функції соціального педагога.

Постановка проблеми. Якість підготовки спеціалістів в умовах сучасного вищого навчального закладу визначається низкою зовнішніх і внутрішніх чинників, а саме: вимогами Болонської угоди до якості освіти; атестаційними та акредитаційними вимогами; вимогами споживачів освітніх послуг; застосуванням систем менеджменту якості в галузі освіти; політикою держави у справі широкого запровадження ринкових механізмів в освіті; збільшуваними вимогами персоналу вищого навчального закладу до якості організації освітнього процесу [4, с.24]. За період становлення соціальної педагогіки в Україні було накопичено певний досвід: розроблено методологічні питання, поняття про професійно-педагогічну культуру соціального педагога; системою знань, умінь, професійних та особистісних якостей, які він повинен мати; кодекс етики соціального педагога, що містить комплекс принципів та правил, якими фахівець має користуватися у професійній діяльності; мету, функції та напрями такої діяльності та багато іншого [8, с.4]. «Професія соціального педагога належить до тієї групи соціально орієнтованих професій, які надзвичайно чутливі до змін у суспільстві і зміст яких відповідає забезпеченню умов виконання фахових завдань, потребує постійної корекції» [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема соціально-педагогічної діяльності соціального педагога, його ролі та функцій є предметом вивчення багатьох сучасних науковців. Так, питанню особливості соціально-педагогічної діяльності соціального педагога з дітьми присвячені праці Л.Артюшкіної, А.Капської, І.Козубовської, Н.Краснової, А.Полянничко, С.Харченко, О.Холостової; посередництва соціального педагога – В.Васильєва, Г.Лактіонова, Л.Міщик. Поряд із вітчизняними науковцями слід відзначити праці зарубіжних вчених, таких як Дж.Рубін, Д.Пруїт, М.Пірен, А.Здравомислов. Проблему зарубіжної підготовки фахівців вивчають О.Пічка-Бартош, В.Полішук, Н.Собчак, В.Тименко. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що соціальні ролі соціального педагога вчені пов'язують із їхніми професійними функціями (Г.Вороніна, І.Зверева, В.Сластенін, П.Шептенко); із соціальною позицією, виконання професійних обов'язків та особистісними якостями (Т.Лодкіна, Г.Попович, Р.Овчаров).

Мета статті – розкрити поняття «соціальний педагог», визначити основні якості, функції та соціальні ролі, які виконує соціальний педагог під час своєї соціально-педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу статті. Як потрачено у виданні «Соціальна педагогіка: мала енциклопедія», «соціальний педагог – це особа, фах якої – соціально-педагогічна робота й освітньо-виховна

діяльність. Як спеціаліст він організовує взаємодію освітніх та позанавчальних установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя дітей та молоді в мікросоціумі, їхнього всебічного розвитку. Основне завдання соціально-педагогічної роботи – налагодження балансу між відповідальністю суспільства перед особистістю та особистості перед суспільством. Головна особливість соціально-педагогічної роботи – вміння соціального педагога визначити проблеми та потреби особистості на різних рівнях: індивідуальному, міжособистісному та суспільному» [9, с.249]. Соціальний педагог у певному значенні виконує роль універсала, проте його універсальність має досить чіткі предметні кордони, які визначаються змістом освітніх та виховних проблем учня та можливими шляхами їх вирішення [9, с.250].

Окрім того, соціальний педагог – це спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності, який здійснює посередницьку роль між освітніми закладами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення у соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей та їх благополуччя у соціумі [11].

На переконання Л.Міщик, соціальний педагог є професійним працівником соціуму, «фахівцем з виховної роботи з дітьми, їхніми батьками, дорослим населенням у сімейно-побутовому мікросередовищі та його оточенні; з підлітками, молодіжними групами та об'єднаннями, з організації культурно-дозвілевої, фізкультурно-оздоровчої, трудової, ігрової та інших видів діяльності, групового спілкування, технічного, художнього та інших видів творчості, дітей та дорослого населення у соціумі» [6, с.131].

У свою чергу, О.Безпалько наголошує на тому, що соціальний педагог – це «спеціаліст, зайнятий у сфері соціально-педагогічної роботи або освітньо-виховної діяльності; який організовує соціально-педагогічну діяльність з особами різних вікових груп у різних соціокультурних середовищах з метою створення для них сприятливих умов соціалізації» [1, с.79].

Згідно із Л.Завацькою, «соціальний педагог повинен навчити інших уважно і доброзичливо реагувати на емоційні і кризові ситуації, служити зразком у професійних відносинах, пояснювати складні асоціальні явища, ефективно організовувати свою роботу, вишукувати джерела і діставати кошти на надання допомоги іншим, оцінювати власну поведінку і почуття» [3, с.51].

Відзначимо, що соціальний педагог має володіти певними знаннями, а саме: мати уявлення про теорії і методики роботи з клієнтом і групою; ресурси і по-

слуги, які надаються суспільством (громадою); програми і цілі соціальних служб як на місцевому, так і на державному рівнях; організацію місцевої інфраструктури і розвиток служб охорони здоров'я і соціального забезпечення; основи соціально-економічної і політичної теорії; расові, етнічні та інші культурні групи, їх моральні цінності, життєві устрої і проблеми, що звідси випливають; результати професійних і наукових досліджень, які можна використовувати у практичній роботі; концепції і методи соціально-виховного планування; теорію і практику проведення спостережень; теорію і практику управління діяльністю інших людей; соціальні, психологічні, статистичні дослідницькі методи і методики; теорію і концепції управління службами для дітей та молоді; фактори навколишнього середовища і суспільства, що впливають на клієнта; теорію і методи психосоціальної оцінки різних видів і форм; теорію організаційних і соціальних методів заохочення дітей та молоді до активної життєдіяльності; теорію і методи соціально-правової практики; стандарти і практику професійної соціально-педагогічної роботи; теорію і методи викладання та навчання; тенденції щодо проведення політики соціального захисту і підтримки дітей та молоді; закони і постанови на місцевому, регіональному і державному рівнях, що впливають на різні види послуг [10, с.50].

Крім того, відповідно до сучасних вимог суспільства, фахівець соціальної педагогіки має бути обізнаним з питаннями вікових особливостей дітей різних за віком загалом та дошкільного віку зокрема, організацією життя, соціальною ситуацією розвитку та становлення особистості дитини, мати практичні навички щодо організації роботи з батьками вихованців, мати знання та вміння орієнтуватися у процесах соціалізації та статеворольової соціалізації дітей.

Враховуючи важливість професійної діяльності соціальних педагогів, окреслимо та визначимо такі загальні якості спеціаліста: 1) високий професіоналізм, компетентність у різноманітних проблемах, високий рівень загальної освіти і культури (у тому числі і духовної), володіння суміжними спеціальностями і знаннями з педагогіки, психології, юриспруденції та ін.; 2) доброта, любов до людей, душевність, доброзичливість, чуйність, бажання прийняти чужий біль на себе, милосердя, людяність, співпереживання і емпатія; 3) комунікабельність, уміння правильно зрозуміти людину і поставити себе на її місце, гнучкість і делікатність, тактовність у спілкуванні, спроможність підтримувати іншого і стимулювати його на розвиток особистих сил. Уміння викликати довірливе ставлення до себе, організаційні здібності [3, с.16].

Виявляючи проблеми та усуваючи причини їх виникнення, соціальний педагог виконує різноманітні соціальні ролі, які змінюються у процесі практичної діяльності залежно від ситуації та характеру проблеми. Так, Р.Овчарова виділяє такі соціальні ролі: роль посередника (зв'язує ланку між особистістю і соціальними службами); захисника інтересів (проводить захист законних прав особистості); учасника спільної діяльності (спонукає людину до дії, соціальної ініціативи, розвиток здатності самому розв'язувати власні проблеми); духовного наставника (виявлення турботи про формування моральних загальнолюдських цінностей у соціумі); соціального терапевта (сприяння особистості в контактах з відповідними фахівцями, допомога у розв'язанні конфліктних ситуацій); експерта (відстоювання прав підопічного, визначення методів допустимого компетентного втручання у розв'язання його проблеми) [7].

Соціальні педагоги, як сполучна ланка між дітьми і дорослими, між сім'єю і державними службами, організаціями і установами, покликаними піклуватися про духовне, фізичне і психічне здоров'я населення, на думку В.Бочарової та М.Гур'янової, також виконують соціальні ролі: – адвоката, захисника інтересів, законних прав людини, її сім'ї, різних категорій населення. Він прагне соціальної справедливості, намагаючись допомогти людям реалізувати свої здібності, надати можливості використати свої ресурси всім членам суспільства; працівник є учасником спільної діяльності дітей і дорослих, а водночас організатором цієї діяльності. Його діяльність спрямована на те, щоб пробудити людину до дії, ініціативи, творчості; – помічника своїх клієнтів у вирішенні їх проблем, коли допомагає людям розширити їхню компетенцію і розвинути здатність самим вирішувати свої проблеми; – психотерапевта і наставника сім'ї, дітей та людей з їхнього оточення, оскільки протягом декількох років він нібито «веде» сім'ю, опікуючись її здоров'ям, непорушністю етичних, загальнолюдських цінностей, своєчасним вирішенням проблем, що виникли; – конфліктолога, коли допомагає запобігати і вирішувати конфліктні ситуації своїх клієнтів; – аніматора, спонукаючи людину до дії, сприяючи відновленню взаємовигідної взаємодії між особистістю і суспільством; – експерта у наданні соціального діагнозу і визначенні методів компетентного втручання, соціальної роботи з конкретним клієнтом; – суспільного діяча, підтримуючи, розвиваючи і спрямовуючи соціальні ініціативи громадян, спрямовані на оздоровлення навколишнього середовища [2].

Окрім означених вище ролей, соціальний педагог, надаючи соціально-педагогічну допомогу дітям, реалізує такі функції: – аналітико-діагностичну (вивчає, реально оцінює особливості соціального мікросередовища, ступінь і спрямованість впливу середовища на особистість, соціальний статус дитини, клієнта в різних сферах діяльності і спілкування, визначає й аналізує соціальні чинники, їх спрямованість і вплив на особистість); – прогностичну (на основі аналізу соціальної і педагогічної ситуації програмує і прогнозує процес виховання і розвитку особистості, діяльність усіх суб'єктів соціального виховання, надає допомогу в саморозвитку і самовихованні особистості, визначає перспективи розвитку особистості у процесі соціалізації); – організаційно-комунікативну (сприяє включенню суб'єктів виховувальної діяльності, громадськості, населення мікрорайону в процесі соціального виховання молодого покоління у спільну працю і відпочинок, ділові й особисті контакти, зосереджує інформацію про дії (позитивні і негативні) на виховання соціально-педагогічних установ, організацій, налагоджує контакти між ними щодо цього виховання та його сім'ї); – коригувальну (здійснює корекцію всіх виховних впливів, які спрямовані на вихованців, як із боку сім'ї, так і соціального середовища, у тому числі і неформального); – координаційно-організаційну (організовує соціально значущу діяльність дітей і підлітків у відкритому мікросередовищі, впливає на розумну організацію дозвілля); – функцію соціально-педагогічної підтримки і допомоги вихованцям (надає кваліфіковану соціально-психолого-педагогічну допомогу дитині в саморозвитку, самопізнанні, самооцінці, самоствердженні, самоорганізації, самореабілітації, самореалізації); – охоронно-захисну (використовує весь комплекс правових норм, спрямованих на захист прав та інтересів дитини, підлітків, молодіжних об'єднань); – психотерапевтичну (піклується про душевну рівно-

вагу дитини, про її почуття, переживання); – соціально-профілактичну (організовує систему профілактичних заходів з попередження девіантної поведінки і злочинної (делінквентної) поведінки дітей); – реабілітаційну (організовує систему заходів щодо соціально-педагогічної реабілітації і підтримки осіб) [12].

Вчені підкреслюють, що провідною функцією соціального педагога є функція інтегративна. Соціальний педагог забезпечує інтеграцію цілеспрямованих і середовищних впливів на особистість, що розвивається, а також стимулює розвиток суб'єктивної позиції людини в цьому процесі, що регулює взаємини в системі «особистість – сім'я – суспільство». А отже, соціальний педагог виступає «менеджером» середовищних впливів на особистість, який здійснює посередництво між різними фахівцями та соціальними інститутами з метою створення у суспільстві умов для сприяння становленню та розвитку людини, групи, соціуму [8, с.9].

До кола питань, які розглядають соціальні педагоги, входять проблеми правового захисту дитини в сім'ї, питання розвитку дитячих ініціатив, виховання дітей з девіантною поведінкою, груп «ризик», різні аспекти допомоги дітям-інвалідам, дітям-сиротам, жертвам обставин тощо [8, с.5].

Серед іншого соціальний педагог займається наданням безпосередньої соціальної допомоги дітям у різних закладах – загальноосвітніх і спецшколах різного типу, будинках для дітей-інвалідів, дитячих будинках, будинках інтернатного типу, соціально-реабілітаційних центрах. Проте підготовка соціальних педагогів у нашій країні ускладнюється у зв'язку з тим,

що в ході практичної діяльності фахівцю із соціальної педагогіки доводиться стикатися з широким колом різноманітних, непередбачуваних, часто найкритичніших ситуацій та станів особистості, розв'язувати запутані соціальні та психологічні завдання, займатися ресоціалізацією та соціальною реабілітацією різноманітних категорій людей, що мають серйозні соціальні відхилення (від людей з обмеженими можливостями, сиріт до наркоманів та правопорушників). Коло питань, яке має охоплювати підготовка та діяльність соціального педагога, постійно розширюється у зв'язку із виникненням нових соціальних проблем та суспільних замовлень [8, с.4].

Висновки. Соціальний педагог – це фахівець, який є посередником між соціальним середовищем та особистістю, займається наданням безпосередньої соціальної допомоги дітям у різних закладах освіти, виконує різноманітні соціальні ролі, які змінюються у процесі практичної діяльності. Сучасний етап розвитку українського суспільства, зміна та актуальність питання сфери соціальних послуг зумовлює необхідність введення у різні заклади освіти посад соціального педагога, створення соціально-педагогічної служби, що поєднувала б діяльність соціальних педагогів, вчителів, вихователів. Вивчення проблеми соціально-педагогічної діяльності соціального педагога в дошкільному навчальному закладі (введення обов'язкової дошкільної освіти, значне зростання кількості неблагополучних сімей з дітьми дошкільного віку, а також сімей, які потребують допомоги фахівців соціальної сфери) становить перспективу подальших наукових розвідок.

Список використаної літератури

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О.В.Безпалько. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 208 с.
2. Бочарова В.Р. Соціальний захист людини / В.Р.Бочарова, М.П.Гур'янова // Регіональні моделі. – М., 1995. – С. 15–17.
3. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога: [навчальний посібник для ВНЗ] / Л.М.Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
4. Лігум Ю.С. Якість освіти і новітні технології навчання в контексті інтеграції в європейський освітній простір / Ю.С.Лігум // Педагогіка і психологія: науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України. – К.: Педагогічна преса, 2011. – № 2 (71). – С.22-27.
5. Лякішева А.В. Методика викладання навчальних дисциплін соціально-педагогічного напрямку студентам ВНЗ: навч.-метод. посіб. / А.В.Лякішева, Л.К.Грицюк. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім.Леся Українки, 2013. – 504 с.
6. Мішчик Л.І. Соціальна педагогіка: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.І.Мішчик – К.: ІЗМН, 1997. – 140 с.
7. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В.Овчарова. – М.: ТП Сфера, 2004. – 480 с.
8. Професійний довідник соціального педагога/ [укл. О.І.Рассказова]. – 2-ге вид., перероб. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 223 с.
9. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І.Д.Зверев]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
10. Соціальна педагогіка: підручник / [за ред. Капської А.І.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 468с.
11. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові: словник / [уклад. В.І.Бродовська, І.П.Патрик, В.Я.Яблонко]. – 2-ге вид. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 224 с.
12. Шептенко П.А. Методика и технология работы социального педагога: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / П.А.Шептенко, Г.А.Воронина [под ред. В.А.Сластенина]. – М.: «Академия», 2001. – 208 с.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2017 р.

Стаття прийнята до друку 20.10.2017 р.

Коринная Анна

кандидат педагогических наук

старший преподаватель кафедры психологии и педагогики развития ребенка

Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, г.Умань, Украина

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦИАЛЬНЫХ РОЛЕЙ И ФУНКЦИЙ СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

В статье осуществлен теоретический анализ социально-педагогической деятельности социального педагога в психолого-педагогической литературе. Охарактеризованы общие качества социального педагога, такие как высокий профессионализм, доброта, доброжелательность, отзывчивость, коммуникабельность, умение правильно понять человека. Определены ведущие функции социально-педагогической работы, раскрыто содержание социальных ролей социального педагога, которое меняется в процессе практической деятельности в зависимости от ситуации и характера проблемы.

Ключевые слова: социальный педагог, подготовка, социальная роль, функции социального педагога.

Korinna Hanna

Candidate of Pedagogical Sciences

Senior Lecturer of the Department of Psychology and Pedagogy of Child Development, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna
Uman, Ukraine

CHARACTERISTICS OF SOCIAL ROLES AND FUNCTIONS OF A SOCIAL PEDAGOGUE

The article deals with theoretical analysis of psychological and pedagogical literature concerning the social pedagogical activity of a social teacher. Taking into account the importance of professional activity, the article outlines the general qualities of a social teacher, such as high professionalism, kindness, goodwill, responsiveness, communicability, and the ability to correctly understand a person. The content of the roles of a social pedagogue, which changes in the process of practical activity depending on the situation and the nature of the problem, is disclosed. The main functions of the social pedagogical work of the social pedagogue are defined: analytical and diagnostic, prognostic, organizational and communicative, corrective, coordination and organizational, function of social and pedagogical support and assistance to pupils, protective and protective, psychotherapeutic, social and preventive, rehabilitation.

Key words: social teacher, preparation, social role, functions of a social teacher.